

El fil roig d'un col·leccionista

Antoni Gelonch Viladegut

“Tota passió voreja el caos;
la del col·leccionista, el caos dels records.”
Walter BENJAMIN

El gran escultor Auguste Rodin deia, i ho comparteixo, que l'art és la missió més sublim de l'home, perquè és l'exercici del pensament que cerca comprendre el món i fer-lo comprendre. L'art cal que inspire un esdeveniment i un ressorgiment en nosaltres mateixos i també ha d'incitar-nos a descobrir i a admetre noves aparicions; perquè l'art és una eina al servei del xoc estètic, del xoc ètic i, també, del xoc espiritual. Per això m'apassiona l'art i per això vaig fent una col·lecció.

Però, una col·lecció, neix o es fa? En el meu cas, la col·lecció no va néixer ja feta, sinó que s'ha anat fent i es continua fent. S'ha anat construint, a poc a poc al començament (ja fa quasi vint-i-cinc anys)

i després amb delit aquests darrers quinze anys. Fer una col·lecció representa, en el meu cas, una construcció intel·lectual i estètica que m'ha de produir, i produir a les persones que puguin conèixer-la, moments d'íntima satisfacció, d'introspecció, d'estímul i de joia. La col·lecció, la Col·lecció Gelonch Viladegut, la vaig construir en funció de la interpel·lació que una peça m'inspira o em provoca; habitualment, no és la signatura allò que em fa decidir per la seva adquisició, sinó el xoc estètic que sigui capaç de produir-me. Sense aquest xoc, sense aquesta fiblada, sense sentir-me interpel·lat directament, adquirir una peça no té massa interès, perquè allò que m'agrada és el fet de confrontar-me amb la creació estèticament provocadora.

Aquesta confrontació enriquidora s'emmarca en la recerca de la bellesa. Perquè, en la creació artística, com escriu François Cheng a *Cinq méditations sur la beauté* (París: Éditions Albin Michel, 2006), “la recerca de la bellesa, de la forma i de l'estil —tot i que aquesta bellesa, necessària, no és mai suficient— és la marca que distingeix una obra d'art de les altres produccions humanes de finalitat utilitària. L'art autèntic és en si una conquesta de l'esperit; eleva l'home a la dignitat del Creador, fa sorgir de les tenebres del destí un llampec d'emoció i de gaudi memorable, un raig de passió i de compassió compartible. Per les seves formes sempre renovades, tendeix cap a la vida oberta tirant a terra els envans del costum i provocant una nova manera de percebre i de viure”.

I, per què faig una col·lecció de gravats? Doncs, la faig perquè el gravat és una via privilegiada d'accés a l'art. Sent, per definició, una tècnica múltiple, era i és una bona oportunitat d'accedir als Grans Mestres, d'accedir al coneixement de les seves obres i d'accedir, simplement però contundentment, a la bellesa. I és també una via per als artistes de donar-se a conèixer i de guanyar-se la vida. El gravat és, al meu entendre, la més democràtica de les Belles Arts. De fet, no és probable que hom pugui adquirir o disposar d'un oli o d'un dibuix de Rembrandt, per exemple, però sí que és més factible accedir a tenir-ne un gravat. Per això insisteixo en la possibilitat que ofereixen els gravats com a eina d'accés a l'art.

En aquest sentit, m'agradaria reivindicar i destacar el paper del col·leccionista com un dels agents de la cadena de valor de l'art. Sense col·leccionisme no hi pot haver mercat de l'art, però és que, a més, es trenca la cadena de valor de l'art, perquè els artistes, els galeristes, les institucions museogràfiques, els crítics i els historiadors de l'art, entre altres, es queden sense un dels seus interlocutors. Sense els col·leccionistes seria més difícil el debat intel·lectual i no hi hauria intercanvi real i mútuament enriquidor entre els diferents agents que conformem el món de l'art, cadascú en la seva dimensió.

Perquè un col·leccionista sempre es pot reconèixer en les paraules de Walter Benjamin, en el sentit que “col·leccionar és una forma de coneixement que està íntimament lligada a la memòria, i que es caracteritza per la seva riquesa, per la seva capacitat de mobilització, d'afavorir associacions sobtades i de produir vincles no anticipats entre una experiència del present i una del passat. Tota col·lecció s'allunya, doncs, de la mera acumulació de records i materials morts, i pot constituir una reserva d'experiències i d'imatges immensa, polimòrfica i oberta”.

A un col·leccionista, doncs, normalment, allò que més li agrada és el procés de cerca: buscar i trobar (tant de bo!) la peça o l'objecte fora del comú o difícil d'aconseguir, amb totes les històries que puguin tenir al darrere. Però al costat d'aquesta motivació per a la recerca, hi ha unes altres característiques psicològiques que els col·leccionistes acostumem a tenir. Aquestes característiques les podríem agrupar sota tres grans epígrafs: som extremament ordenats, basem l'elecció en criteris personals i, a més, mostrem el que tenim. Podria ser que no tinguéssim totes aquestes característiques alhora, però sí que em sembla que totes hi són en proporcions oscil·lants al llarg de la vida.

Analitzem ara aquestes característiques i fixem algunes idees força:

1) Acumular no és exactament col·leccionar. Mentre que el col·leccionista és ordenat i curós i acostuma a socialitzar les peces de la seva col·lecció mostrant-les de bon grat, l'acumulació segmentada

i desordenada, sense sentit de la qualitat d'allò que es col·lecciona, forma part d'una espècie de psicopatologia. Al llibre *Le système des objets* ("Collection Tel", núm. 33. París: Gallimard, 1978), el sociòleg francès Jean Baudrillard distingeix entre un nivell inferior de simple acumulació de matèries, respecte d'un segon nivell consistent a guardar objectes en sèrie i en relació a un tercer nivell que seria el del col·leccionisme. Perquè una col·lecció, segons Baudrillard, és quelcom que emergeix cap a la cultura.

2) Els col·leccionistes són ordenats i poden ser obsessius. Normalment, els col·leccionistes són gent ordenada i curosa, però també es pot produir una certa pulsio obsessiva, que a vegades pot ser exacerbada, i per això cal tenir cura de no caure en la patologia (que, alguns, com ara Emmanuel Pierrat, a *La Collectionniste*. París: Le Passage Paris New York Editions, 2011, descriuen com a col·leccionitis); una pulsio que està directament relacionada amb el que es col·lecciona. Existeix, a més, una vinculació psicològica amb l'objecte col·leccionat: se'l cuida i se l'afalaga. És la relació que descriu Philipp Blom, a *To Have and to Hold: An Intimate History of Collectors and Collecting* (Londres: Allen Lane / Penguin Books, 2002): "...aquests objectes han cobrat nova vida com a part d'un organisme, de la imatge especular del col·leccionista; ara són entitats que plantegen noves demandes a la vida del col·leccionista i que creen les seves pròpies lleis, emanen el seu propi poder".

3) Col·leccionar és per a tota la vida i per a tots. La majoria de col·leccionistes comencen a reunir peces durant la infància i la preadolescència, que són edats proclius per iniciar-se. A la infància s'és col·leccionista per naturalesa: col·leccionar i identificar són instints bàsics, quelcom d'arrelat en tots nosaltres. Començat a la infància, aquest instint bàsic ens acompanyarà, si no hi ha una causa major, durant tota la vida. Perquè que una col·lecció sigui viva no deixa de ser la part més atractiva de l'assumpte: una col·lecció no està mai completa, sempre hi ha o hi pot haver quelcom que et cridi l'atenció o que pugui completar o complementar allò que ja tens. Un col·leccionista és, doncs, un ésser viu i apassionat. D'altra banda,

tothom pot ser col·leccionista, i tot i que és cert que la distància, el temps, els recursos econòmics, l'espai, etc., poden ser i són factors condicionants, també és cert que es poden col·leccionar objectes més lleugers i que no ocupin espai ni costin massa diners (cromos, fotos, anelles de cigars, etc.). Allò que és important és definir les prioritats, decidir sobre què, quan, on i com es vol col·leccionar.

4) Compartir i gaudir són objectius del fet de col·leccionar. A molts col·leccionistes els produeix més satisfacció mostrar que trobar. Aquesta voluntat de socialització és molt forta i acostuma a produir grans frustracions, perquè són pocs els espais que s'obren als col·leccionistes privats, i per això alguns opten per obrir el seu propi espai. La connexió entre establiments públics i col·leccions privades és una altra assignatura pendent. D'altra banda, em sembla que cal remarcar que el col·leccionisme pot resultar beneficiós per a les persones en molts sentits: perquè produeix relaxament i la satisfacció anímica d'aconseguir objectius; perquè permet la contemplació individual de quelcom que per al col·leccionista és bonic o preciós; perquè facilita la voluntat de cuidar els objectes i de valorar-los; perquè pot ser una manera d'aprendre a gestionar la frustració, ja que no es pot aconseguir tot d'immediat, ajuda a exercitar la virtut de la paciència; i perquè ajuda a augmentar l'autoestima, en el moment d'aconseguir quelcom que és desitjat i en el moment de mostrar-ho. Tot i que també cal tenir clar que s'ha de pensar des del començament en el destí final d'aquest esforç, s'ha de decidir on anirà a parar la col·lecció, un destí que en molts casos serà els museus, ja que les col·leccions es troben sovint en l'origen, la vida o la nova vida de molts museus, la qual cosa dóna al llegat dels col·leccionistes un cert sentit de transcendència.

Resumint, podríem dir que el col·leccionisme és, segons escriu Berta Hiriart, a *Colección de colecciones: notas sobre nuestra afición a las cosas* (Mèxic: Paidós, 2002), "el fet de col·leccionar sistemàticament objectes d'un interès històric o artístic especial, o simplement rars. Es tracta d'una afició molt estesa que consisteix en l'agrupació i organització sistemàtica d'objectes d'una determinada categoria. No

és tant per la mera acumulació de materials sinó com una forma de creació de coneixement, de recuperació i conservació de memòria històrica i llegats culturals, d'establiment de vincles humans, de naixement d'associacions i trobades d'intercanvi, reflex de moments ideològics, estètics i econòmics i, sobretot, de generació de riquesa humana. Actua com una expressió cultural”.

Una col·lecció és, doncs, al meu entendre, un punt de trobada entre una persona i una passió en un moment determinat. I els punts de trobada serveixen de palanca per a la superació d'angoixes i preocupacions. Una col·lecció és el fruit d'una passió articulada i convertida en obra sistemàtica i en expressió de les tries de cadascú en un àmbit determinat. Però una col·lecció, entesa com a punt de trobada, té més sentit quan es presenta per al gaudi compartit, per a l'extensió de la cultura.

I tot això és millor fer-ho ben acompanyat per l'obra i el pensament dels artistes, per l'intercanvi directe amb els artistes del present i en reflexió amb els artistes del passat; en intercanvi mútuament benèfic amb els galeristes, curadors i conservadors; en intercanvi, més o menys plaent i compartit, amb els historiadors i crítics d'art; i en intercanvi fecund, d'idees i d'obres, amb altres col·leccionistes i amants de l'art. En definitiva, també en el món de l'art, és millor estar ben acompanyat que sol, tot i que també és cert que en aquest camp, com en altres facetes de la vida, és millor estar sol que mal acompanyat. Per això voldria destacar el valor de l'intercanvi amb la resta d'actors del món de l'art, perquè tots som imprescindibles per tal que hi hagi flux i mercat. És a dir, per tal que hi hagi vida conscient i sostenible.

Per tenir una vida conscient i sostenible, vaig fent una col·lecció, però, quin és el fil roig de la Col·lecció Gelonch Viladegut? El fil conductor és la permanència del gravat a través del temps, a través de les èpoques, amb els seus canvis estètics i amb la incorporació de noves tècniques i llenguatges.

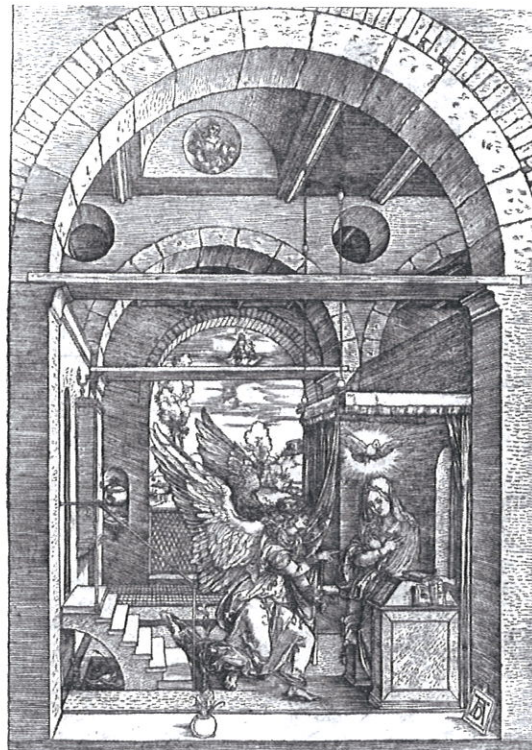
La Col·lecció té com a objectiu oferir un panorama ampli i representatiu de la història del gravat, i l'existència en el seu si d'una

gran diversitat de llenguatges atorga a aquesta Col·lecció, segons el criteri exposat públicament per historiadors i curadors de prestigi, com ara Conxita Oliver, “una riquesa i una varietat extraordinàries”. És una col·lecció que permet viatjar per una història del gravat des dels seus inicis fins a l'actualitat a través d'obres representatives de cada moment històric, sempre de la mà d'autors significatius que han tingut o tenen un rol important en el desenvolupament d'aquesta disciplina. Aquest fons consta de prop de 900 gravats, que comprenen des del segle XV fins a la actualitat i té exemples de les principals escoles, tècniques i vocabularis; a més de poder trobar entre els seus fons diversos cartells i llibres d'artista. Les peces que configuren la Col·lecció les he anat seleccionant una per una perquè m'interpel·len estèticament i perquè, en el seu conjunt, inviten a recórrer, de forma cronològica, els darrers sis segles de la història de l'art.

Siguem conscients que, en el seu origen, el gravat estava destinat a divulgar una informació gràfica. Era la manera d'explicar o reproduir una història, o sigui, era una eina de comunicació. Amb aquesta finalitat, es va mantenir com una eina auxiliar i no com una proposició amb veu pròpia. De fet, fins que al final del segle XIX no es van perfeccionar i difondre les tècniques de reproducció fotomecànica, el gravat no es va poder lliurar del servei utilitari lligat a divulgar una imatge, de ser missatger d'una història, i per aquest motiu, fins llavors, no va poder iniciar el seu camí com a llenguatge exclusivament artístic. No fou, doncs, fins al final del segle XVIII que es va començar a concebre el gravat com una peça original i no fou fins al segle XIX que els artistes van produir edicions limitades i signades. Des de llavors ha estat un medi de manifestació artística, una forma plàstica amb personalitat pròpia susceptible d'emprar una infinitud de recursos tècnics i expressius que han enriquit les ortodoxes tècniques tradicionals.

Quins han estat al meu entendre els grans mestres del gravat al llarg de la història de l'art? Per a mi, com per a molts altres amants de l'art evidentment, i per ordre cronològic, han estat Dürer, Rem-

brandt, Piranesi (un gravat seu, *Veduta di Campo Vaccino*, està en l'origen de la Col·lecció), Goya, Fortuny, Picasso i Miró. No puc fer cap descripció de les seves trajectòries, però sí que us deixo la contemplació d'algunes de les seves obres majors, totes presents als fons de la Col·lecció.

Albrecht Dürer, *Anunciació*. Xilografia (1504)

Rembrandt, *Abraham acarasant Isaac*. Aiguafort (1645)

ANTONI GELONCH VILADEGUT

Giovanni Battista Piranesi, *Veduta di Campo Vaccino*. Aiguafort (1772)

Francisco de Goya, *Pluja de toros*. Aiguafort, aiguatinta i punta seca (1816)

Marià Fortuny, *El botànic*. Aiguafort (1869)

ANTONI GELONCH VILADEGUT

Pablo Picasso, *Tête d'homme barbu II*. Aiguafort i aiguatinta (1965)

Joan Miró, *Figures a la sorra*. Publicat a la revista *D'Ací, d'Allà*, pochoir (1932)

I, per acabar aquest article, voldria fer algunes consideracions sobre el gravat contemporani per tal de destacar aquesta idea, aquest fil roig, de la permanència del gravat a través del temps i sobre la seva vitalitat i presència actuals. Perquè, tal com indica Susan Tallman, a *The Contemporary Print: from Pre-Pop to Postmodern* (Londres: Thames and Hudson, 1996), “des del 1960 fins als nostres dies el gravat s’ha desplaçat de la marginalitat al centre mateix de l’interès i la producció en les belles arts, i s’ha convertit en una forma artística crítica en la mesura que només des dels seus procediments es poden articular algunes de les qüestions més determinants en l’art més recent, com són: l’interès per explorar els mecanismes del significat i la comunicació; el desig per revelar els processos mitjançant els quals es crea una imatge; la voluntat per explorar o manipular els contextos econòmics i socials en els quals es mou l’art; i una profunda convicció que conèixer els maneigs de la reproducció de la imatge és essencial per entendre la vida i la cultura al final del segle XX”. I en aquest començament del segle XXI, hi afegeixo.

La reivindicació de la investigació, de l’experimentació i de la innovació, són les principals característiques de l’artista contemporani i, per això, l’obra gràfica original n’ha esdevingut un dels mitjans més utilitzats; de manera que s’ha transformat en una clara aportació al món del col·leccionisme, tant per la seva accessibilitat com pels seus preus més assequibles. L’obra gràfica i el múltiple han permès, com cap altra manifestació de les belles arts, la divulgació de l’art ara i aquí.

Hi ha moltes raons per les quals els artistes moderns i contemporanis han triat la tècnica del gravat com un dels seus mitjans expressius bàsics, però bàsicament es podrien resumir en tres: la difusió social, l’experimentació plàstica i la seva poètica executiva. La primera es basa en la finalitat primordial de tota obra d’art, que és la seva capacitat de comunicació amb l’espectador, i, atesa la multiplicitat de la seva presència, el gravat s’ha convertit de fet en un element d’ús públic i democratitzador. La segona se centra en la recerca que el creador desenvolupa en diferents fases i que interpreten, al seu

torn, l'entramat d'aportacions de tot el procés. I finalment, la tercera o procés de creació, ens revela un caràcter cerimonial, mitjançant el qual el treball no es redueix simplement a l'atac sobre la planxa, sinó que es complementa amb tota una sèrie de preparatius artesanals que pressuposen l'èxit o el fracàs de tot el procés.

Grans artistes contemporanis com Gerhard Richter, Miquel Barceló, Pedro Calapez, Josef Albers, Nancy Spero, Antoni Tàpies, Lucio Fontana, Andy Warhol, Luis Gordillo, Esteban Vicente, Francesco Clemente, Asger Jorn, Sigmar Polke o James Rosenquist (per esmentar només alguns grans artistes amb peces als fons de la Col·lecció), han aportat o continuen aportant el seu saber i el seu voler al món del gravat. En realitat, la pràctica totalitat dels grans artistes visuals del final del segle XX i d'aquest segle XXI són també gravadors. Perquè, tal com indicava al començament d'aquest article, el que voldria demostrar és la permanència del gravat a través del temps i de l'espai. El gravat, amb les seves diferents tècniques i aproximacions, ha estat i és un fil conductor de l'art.

I, en temps de contemporaneïtat, em sembla que cal que una col·lecció estigui present al món virtual i a les xarxes socials. La Col·lecció té una pàgina web (<http://www.gelonchviladegut.com/ca/>) que està disponible en quatre idiomes (català, espanyol, francès i anglès).

També a la pàgina web hi ha la possibilitat de consultar i de subscriure's al blog (<http://www.gelonchviladegut.com/ca/blog/>) de la Col·lecció, que publica cada setmana un article referit a l'actualitat, a la història del gravat o a la reflexió artística, en cadascun dels quatre idiomes abans esmentats.

I la Col·lecció també està present a les xarxes socials. Disposem d'una pàgina Facebook (<https://www.facebook.com/Collecci%C3%B3-Gelonch-Viladegut-106274216077012/?fref=ts>), d'un compte a Twitter (@Collection_GV) i d'un canal propi a Youtube (<https://www.youtube.com/user/agelonch/>).

L'objectiu de tot plegat és, òbviament, el de donar a conèixer la Col·lecció, però també interessa difondre l'art, expandir la cultura, teixir complicitats i fomentar el debat sobre el món del gravat, i tot

això es fa sense cap recurs públic, sinó més aviat amb la desconfiança d'uns poders públics i acadèmics rebecs a les paraules *mecenatge* i *col·laboració* i al·lèrgics, en els fets, a la creació artística i a la difusió cultural no endogàmicament corporativa.

Permetin-me acabar amb una breu reflexió sobre el treball del gravador. El seu treball, segons Conxita Oliver, “és com el de l'alquimista i gràcies a la gúbia, el burí, el brunyidor, els punxons, els àcids, els vernissos i les tintes crea empremtes i trames, petjades i traces. L'artista gravador actua com un mag, com un fetiller o com un orfebre que converteix en realitat un secret amagat en les profunditats de la matèria. Dibuixa, talla i retalla, incideix, rasca, corrou, poleix, entinta..., fonent el seu ofici en un tot per obtenir una nova realitat, la realitat que fa possible que els seus somnis es reflecteixin sobre el paper. En aquest sentit, contemplar l'altra cara de la imatge, fruit d'un llarg procés, format per una multitud de trànsits, per un encadenament de seqüències, per un entreteixit d'estadis que només es desvela i materialitza quan l'estampa està impresa, és realment una màgia alquímica. Una aventura plàstica, un camp de recerca, d'experiència i de creació que, com una obra arquitectònica, es va construint en diferents fases que interpreten les diverses aportacions i intencions de l'artista”.

Com a col·leccionista m'agradaria també ser una espècie de mag, de fetiller o d'orfebre per poder transmetre als meus contemporanis la passió pel gravat, la passió pel fet de reunir i mostrar unes peces que poden produir satisfacció, inquietud o repòs, però que ens acompanyen en la cerca de la bellesa, de l'ideal estètic, del compromís amb la realitat com a base per cercar nous horitzons. M'agradaria sentir-me acompanyat en aquest itinerari i m'agradaria que la Col·lecció fos acceptada com a company de viatge. Voldria fer progressar la nostra parcel·la d'humanitat mitjançant l'estudi i el gaudi de les Humanitats; com a base per preparar un futur millor i per deixar un pòsit de bellesa i de bona feina a les generacions futures; però, justament per poder fer-ho, ens cal saber-nos-en hereus i estar disposats a transmetre.